

ΣΤΕ 306/2018 [Νόμιμος μη χαρακτηρισμός ως διατηρητέων κτιρίων στο "Πάρκο Ελευθερίας"]

Περίληψη

-Με την κρινόμενη αίτηση προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη πράξη κατά παράβαση του άρθρου 24 παρ. 1 και 6 του Συντάγματος, των Διεθνών Συμβάσεων της Γρανάδας και των Παρισίων, των Διεθνών Διακηρύξεων της Βενετίας και του Άμστερνταμ και του νόμου (άρθρο 4 ν. 1577/1985 και άρθρα 6 και 16 ν. 3068/2002) και με πλημμελή αιτιολογία δεν κήρυξε ως διατηρητέα και τα λοιπά 7 κτίρια του συγκροτήματος των 14 κτιρίων, το κατεδαφισμένο "εστιατόριο" και τον περιβάλλοντα αυτά χώρο, που αποτελούν ένα αδιάσπαστο αρχιτεκτονικό σύνολο με τα κτίρια που κηρύχθηκαν και συνολικά τον χώρο ως ιστορικό τόπο.

-Εν προκειμένω, αφού έγινε αξιολόγηση κάθε κτιρίου ξεχωριστά αλλά και ενιαία ως συγκροτήματος κτιρίων, έγινε δεκτό ότι τα κτίρια επί της οδού Δεινοκράτους (8- 13) και το κτίριο 14 δεν συγκροτούν ενιαίο σύνολο με τα 7 που τελικά χαρακτηρίστηκαν ως διατηρητέα, ενώ ως προς το κατεδαφισθέν κτίριο διαπιστώθηκε ότι δεν υπάρχουν καταγεγραμμένα σχετικά στοιχεία και συνεπώς, δε δύναται να κηρυχθεί ως διατηρητέο. Με αυτά τα δεδομένα, η προσβαλλόμενη πράξη στηρίζεται σε ειδική αιτιολογία για το εν μέρει χαρακτήρα του συγκροτήματος που προκύπτει από τον πλήρως και επαρκώς τεκμηριωμένο διοικητικό φάκελο, έχει λάβει υπόψη της νόμιμα κριτήρια και δεν αντίκειται στα διδάγματα της κοινής πείρας ούτε κλονίζεται από την προσκομισθείσα από την αιτούσα αρχιτεκτονική μελέτη. Συνεπώς, πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμα τα περί του αντιθέτου προβάλλοντα με την κρινόμενη αίτηση περί πλημμελούς και παράνομης αιτιολογίας της προσβαλλόμενης πράξης, ενώ είναι απορριπτέοι ως απαράδεκτοι οι επιμέρους ισχυρισμοί με τους οποίους αμφισβητείται η ουσιαστική κρίση της Διοίκησης ως προς την αξιολόγηση των κτιρίων καθώς και του περιβάλλοντα χώρου αυτών που δεν χαρακτηρίστηκαν ως διατηρητέα, η οποία εκφεύγει του ακυρωτικού ελέγχου. Εξάλλου, απορριπτέος είναι και ο επιμέρους ισχυρισμός της αιτούσας περί πλημμελούς αιτιολογίας της πράξης ως προς την παράλειψη χαρακτηρισμού του χώρου ως ιστορικού τόπου, προεχόντως, διότι η προσβαλλόμενη πράξη εκδόθηκε από τον Υπουργό ΠΕΚΑ κατ'εφαρμογή των προαναφερθεισών διατάξεων του ν. 1577/1985 και όχι κατ'εφαρμογή του ν. 3028/2002 (Α' 153), στο άρθρο 16 του οποίου προ βλέπεται η δυνατότητα σχετικού χαρακτηρισμού από τον Υπουργό Πολιτισμού, αν συνέτρεχε νόμιμη περίπτωση.

-Προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη πράξη είναι ακυρωτέα καθ'ο μέρος παρέλειψε να κηρύξει τον περιβάλλοντα χώρο των ανωτέρω κτιρίων ως κοινόχρηστο χώρο πρασίνου, διότι, κατά τους ισχυρισμούς της αιτούσας, πρόκειται για de facto άλσος προστατευόμενο από τη δασική νομοθεσία.

-Κατά τούτο δεν συνέτρεχε περίπτωση παράλειψης οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας του Υπουργού ΠΕΚΑ και συνεπώς ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος προεχόντως ως απαράδεκτος. Εξάλλου, ο επίδικος χώρος βρίσκεται εντός του Ο.Τ. 35 του ρυμοτομικού σχεδίου που ισχύει για την εν λόγω περιοχή των Αθηνών και δεν έχει χαρακτηριστεί ως κοινόχρηστος, φέρεται δε ως ιδιοκτησία της παρεμβαίνουσας. Δε μπορεί συνεπώς να ελεγχθεί παρεμπιπτόντως το ισχυον πολεοδομικό καθεστώς, που αποτελεί ρύθμιση προβλεπόμενη σε ατομική πράξη γενικού περιεχομένου, κατά τα παγίως κριθέντα.

Πρόεδρος: Αθ. Ράντος

Εισηγητής: Ζ. Θεοδωρικάκου

Βασικές σκέψεις

2. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση ζητείται η ακύρωση της 3756/2010 απόφασης της Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΑΑΠΘ 46/17.2.2010) κατά το μέρος που παρέλειψε να κηρύξει ως διατηρητέα 7 (από συνολικά 14) κτίρια και ένα κατεδαφισμένο κτίσμα του πρώην «401 Στρατιωτικού Νοσοκομείου» μαζί με τον περιβάλλοντα αυτό χώρο, στο Ο.Τ. 35 του Δήμου Αθηναίων, στην περιοχή «Πάρκο Ελευθερίας», φερόμενα ως ιδιοκτησία της Εκκλησίας της Ελλάδας, καθώς και κατά το μέρος που παρέλειψε να χαρακτηρίσει τον περιβάλλοντα χώρο του όλου συγκροτήματος ως χώρο πρασίνου.

3. Επειδή, με έννομο συμφέρον παρεμβαίνει υπέρ του κύρους της προσβαλλόμενης πράξης, μόνο καθ' ο μέρος προσβάλλεται με την κρινόμενη αίτηση, η Εκκλησία της Ελλάδας, φερόμενη ως ιδιοκτήτρια των ως άνω ακινήτων. Η παρεμβαίνουσα έχει ασκήσει και την 2963/2010 αντίθετη αίτηση ακυρώσεως, με την οποία προσβάλλεται η ανωτέρω πράξη, καθ' ο μέρος χαρακτηρίζονται ως διατηρητέα τα 7 από τα ανωτέρω 14 κτίρια, η οποία συζητήθηκε κατά την ίδια δικάσιμο.

4. Επειδή, η αιτούσα, μη κερδοσκοπική εταιρεία στους σκοπούς της οποίας, σύμφωνα με το σχετικό καταστατικό, περιλαμβάνεται, μεταξύ άλλων, η «...διαφύλαξη, προστασία, ανάδειξη, ορθολογική διαχείριση ... της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, του...δομημένου περιβάλλοντος και της εν γένει πολιτιστικής κληρονομιάς όλων των εποχών στην Ελλάδα ...», με έννομο συμφέρον και εν γένει παραδεκτώς ασκεί την κρινόμενη αίτηση.

5. Επειδή, παραδεκτώς η αίτηση στρέφεται κατά της προσβαλλόμενης πράξης, καθ' ο μέρος δεν χαρακτηρίζει ως διατηρητέα τα προαναφερθέντα κτίρια και τον περιβάλλοντα αυτό χώρο, χωρίς να ασκεί επιρροή το γεγονός ότι η αιτούσα δεν είχε υποβάλει σχετική αίτηση προς τη Διοίκηση, πρέπει δε ν' απορριφθούν ως αβάσιμα τα όσα προβάλλονται με την παρέμβαση περί μη συντελέσεως παράλειψης οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας κατά το άρθρο 45 παρ. 4 του π.δ. 18/1989 (Α' 8), παραδεκτώς

προσβλητής με αίτηση ακυρώσεως (πρβλ. ΣτΕ 3050/2004 επταμ., 1720/2012, 2485/2014). Πρέπει, ωστόσο, ν' απορριφθεί ως απαράδεκτη η κρινόμενη αίτηση καθ' ο μέρος στρέφεται κατά της παράλειψης του Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ήδη Υπουργού Περιβάλλοντος και Ενέργειας) να χαρακτηρίσει τον περιβάλλοντα χώρο του όλου συγκροτήματος ως κοινόχρηστο χώρο πρασίνου, προεχόντως διότι η διαδικασία έκδοσης της προσβαλλόμενης πράξης διέπεται από τις διατάξεις του ΓΟΚ, ενώ, όπως προκύπτει από το αναλυτικά εκτιθέμενο πραγματικό της υποθέσεως (βλ. σκέψη 10), δεν είχε υποβληθεί αίτημα προς τον Υπουργό Περιβάλλοντος με το προαναφερθέν περιεχόμενο.

6. Επειδή, το άρθρο 24 του Συντάγματος ορίζει ότι: "1. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο της αρχής της αειφορίας. 6. Τα μνημεία, οι παραδοσιακές περιοχές και τα παραδοσιακά στοιχεία προστατεύονται από το Κράτος. Νόμος θα ορίσει τα αναγκαία για την πραγματοποίηση της προστασίας αυτής περιοριστικά μέτρα της ιδιοκτησίας, καθώς και τον τρόπο και το είδος της αποζημίωσης των ιδιοκτητών". Με τις διατάξεις αυτές ο συντακτικός νομοθέτης, αναγνωρίζοντας τη σημασία της διαφύλαξης της πολιτιστικής κληρονομιάς της Χώρας, καθιέρωσε, για πρώτη φορά, αυξημένη προστασία του πολιτιστικού περιβάλλοντος, δηλαδή των μνημείων και λοιπών στοιχείων που προέρχονται από την ανθρώπινη δραστηριότητα και συνθέτουν την ιστορική, καλλιτεχνική, τεχνολογική και εν γένει την πολιτιστική κληρονομιά. Η προστασία της κληρονομιάς αυτής συνίσταται στη διατήρηση στο διηνεκές αναλλοίωτων των παραπάνω μνημείων και κάθε στοιχείου του πολιτιστικού περιβάλλοντος και συνεπάγεται τη δυνατότητα επιβολής των αναγκαίων μέτρων και περιορισμών της ιδιοκτησίας για την αποκατάσταση στην αρχική τους μορφή, όταν έχουν φθαρεί από το χρόνο ή άλλες ανθρώπινες ενέργειες ή άλλα περιστατικά (ΣτΕ 2175/2004, Ολομ, 3050/2004 7μ., 3454/2004 Ολομ., 1105/2005, 2231/2006 7μ., 1445/2006, 3611/2007, 3857/2007, 887/2008, 2339 - 1/2009, 1587/2010, 1720/2012).

7. Επειδή, η Διεθνής Σύμβαση της Γρανάδας για την προστασία της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της Ευρώπης, που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του ν. 2039/1992 (Α' 61), ορίζει στο άρθρο 1 ότι η «αρχιτεκτονική κληρονομιά» κατά την έννοια της Σύμβασης περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων ακινήτων αγαθών, τα «μνημεία», στα οποία κατατάσσεται «κάθε κατασκευή ιδιαίτερα σημαντική λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού ή τεχνικού της ενδιαφέροντος, συμπεριλαμβανομένων των εγκαταστάσεων ή διακοσμητικών στοιχείων, που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα τους» και τα «αρχιτεκτονικά σύνολα», που περιλαμβάνουν «ομοιογενή σύνολα αστικών ... κατασκευών, σημαντικών λόγω του ιστορικού, αρχαιολογικού, καλλιτεχνικού, επιστημονικού, κοινωνικού ή τεχνικού τους ενδιαφέροντος, συναφή μεταξύ τους ώστε να σχηματίζουν ενότητες, που να μπορούν να οριοθετηθούν τοπογραφικά». Από τις διατάξεις αυτές, που αποτέλεσαν συνέχεια της Χάρτας της Βενετίας του 1964 και της Διακήρυξης του Άμστερνταμ στο ζήτημα

της διατήρησης της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς και οι οποίες, κατά το άρθρο 28 παράγρ. 1 του Συντάγματος, έχουν υπέρτερη του νόμου τυπική ισχύ, συνάγεται ότι τα συμβαλλόμενα στην ανωτέρω Διεθνή Σύμβαση μέρη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να απέχουν από κάθε ενέργεια που βλάπτει αμέσως ή εμμέσως τα μνημεία ή τα αρχιτεκτονικά σύνολα ή τον περιβάλλοντα χώρο τους (βλ. ΣτΕ 3050/2004 επταμ., 1100/2005 επταμ., 3611/2007, 887/2008, 1940/2014, 159/2017), εφόσον βεβαίως, κριθεί ότι συντρέχει περίπτωση ενιαίου και αδιάσπαστου συνόλου.

8. Επειδή, στο άρθρο 4 παρ. 1 και 2 του ν. 1577/1985 (Α' 210) [βλ. άρθρο 110 του Κώδικα Βασικής Πολεοδομικής Νομοθεσίας (ΚΒΠΝ), που κυρώθηκε με το π.δ. της 14 - 27.7.1999 (Δ' 580)], όπως το άρθρο αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 του ν. 2831/2000 (Α' 140), ορίζονται τα εξής: «1. Με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται με πρόταση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημόσιων Έργων ή του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού ... με σκοπό τη διατήρηση και ανάδειξη της ιδιαίτερης ιστορικής, πολεοδομικής, αρχιτεκτονικής, λαογραφικής, κοινωνικής και αισθητικής φυσιογνωμίας τους, μπορεί να χαρακτηρίζονται: α) οικισμοί ή τμήματα πόλεων ή οικισμών ή αυτοτελή οικιστικά σύνολα εκτός αυτών, ως παραδοσιακά σύνολα, β) χώροι, τόποι, τοπία ή ζώνες ιδιαίτερου κάλλους και φυσικοί σχηματισμοί που συνοδεύουν ή περιβάλλουν ακίνητα και στοιχεία αρχιτεκτονικής κληρονομιάς ως χώροι, τόποι ή ζώνες προστασίας των παραδοσιακών συνόλων, όπως και αυτοτελείς φυσικοί σχηματισμοί ανθρωπογενούς χαρακτήρα, εντός ή εκτός οικισμών, ως περιοχές που έχουν ανάγκη από ιδιαίτερη προστασία, και να θεσπίζονται ειδικοί όροι και περιορισμοί δόμησης και να καθορίζονται χρήσεις, κατά παρέκκλιση από τις διατάξεις του νόμου αυτού και από κάθε άλλη γενική ή ειδική διάταξη ... 2. (α) Με απόφαση του Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων ή του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργού, που εκδίδεται ύστερα από αιτιολογική έκθεση της αρμόδιας υπηρεσίας του Υπουργείου και δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, μπορεί να χαρακτηρίζονται ως διατηρητέα μεμονωμένα κτήρια ή τμήματα κτηρίων ή συγκροτήματα κτηρίων, ως και στοιχεία του περιβάλλοντος χώρου αυτών, όπως επίσης και στοιχεία του φυσικού ή και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος χώρου, όπως αυλές, κήποι, θυρώματα και κρήνες, καθώς και μεμονωμένα στοιχεία πολεοδομικού ... εξοπλισμού ή δικτύων ... για τον σκοπό που αναφέρεται στην προηγούμενη παράγραφο και να καθορίζονται ειδικοί όροι προστασίας και περιορισμοί δόμησης και χρήσης, κατά παρέκκλιση από τις διατάξεις του νόμου αυτού και από κάθε άλλη γενική ή ειδική διάταξη. Με όμοια απόφαση μπορεί να χαρακτηρίζεται ως διατηρητέα η χρήση ακινήτου με ή χωρίς κτίσματα εντός ή εκτός οικισμών. Η παραπάνω έκθεση αποστέλλεται στην αρμόδια πολεοδομική υπηρεσία και στον οικείο δήμο ή κοινότητα ... Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να διατυπώσουν αντιρρήσεις προς την αρμόδια υπηρεσία του κατά περίπτωση αρμόδιου Υπουργείου ... (β) Από την κοινοποίηση της αιτιολογικής έκθεσης για τον χαρακτηρισμό κτηρίου ως διατηρητέου, απαγορεύεται κάθε επέμβαση στο εν λόγω κτήριο για χρονικό διάστημα ενός έτους ή μέχρι τη δημοσίευση της σχετικής απόφασης ή τη γνωστοποίηση στην αρμόδια πολεοδομική υπηρεσία για τη μη

περαιτέρω προώθηση της σχετικής διαδικασίας χαρακτηρισμού ...».

9. Επειδή, κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων, η υπουργική απόφαση, η οποία κηρύσσει κτήριο ή τμήμα του ως διατηρητέο και επιβάλλει, ενόψει της συνταγματικής επιταγής για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, περιορισμούς στο δικαίωμα της κυριότητας, πρέπει, λόγω της φύσεώς της, να είναι αιτιολογημένη. Η αιτιολογία αυτή μπορεί να προκύπτει από την προβλεπόμενη στις προαναφερθείσες διατάξεις έκθεση της αρμόδιας υπηρεσίας του καθ' ύλην αρμόδιου Υπουργείου, καθώς και από τα λοιπά στοιχεία του φακέλου, πρέπει δε να περιλαμβάνει περιγραφή, με ειδικό και συγκεκριμένο τρόπο, των στοιχείων τα οποία, ενόψει των κριτηρίων του νόμου, δικαιολογούν τον χαρακτηρισμό ως διατηρητέου του συγκεκριμένου κτηρίου ή τμήματός του, κατά τη σχετική κρίση της Διοικήσεως, η οποία, ως προς τις περαιτέρω ουσιαστικές και τεχνικές εκτιμήσεις, δεν ελέγχεται, κατ' αρχήν, ακυρωτικώς (βλ. ΣτΕ 374/2016, 1951/2014, 4525/2013 κ.ά.). Περαιτέρω, προκειμένου να διαφυλαχθούν στο διηνεκές στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς της Χώρας, δεν αποκλείεται η εφαρμογή των ανωτέρω διατάξεων στις περιπτώσεις που τα οικοδομήματα ή στοιχεία αυτών έχουν αλλοιωθεί ή καταστραφεί, εφόσον οι υπάρχουσες επεμβάσεις και αλλοιώσεις είναι, κατ' αρχήν, αναστρέψιμες (πρβλ. ΣτΕ 2401/1978, 1102/2006, 4532/2009). Κατά συνέπεια, αν ορισμένο κτίσμα ή κτίριο υφίσταται ως υλική μαρτυρία και είναι, περαιτέρω, εφικτή η επιστημονική τεκμηρίωση και αξιολόγησή του από την άποψη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του και της επιδιωκόμενης κατά τον νόμο προστασίας, το κτίσμα δεν στερείται της αυθεντικότητάς του, προκειμένου να χαρακτηριστεί ως διατηρητέο, εκ μόνου του λόγου ότι έχει καταστραφεί ολοσχερώς ή έχουν καταστραφεί, αφαιρεθεί ή κατεδαφισθεί τα ιδιαίτερος αξιόλογα αρχιτεκτονικά ή μορφολογικά του στοιχεία, υπό την προϋπόθεση ότι τα στοιχεία αυτά μπορεί να αποκατασταθούν (πρβλ. ΣτΕ 4916/2013 επταμ., 159/2017). Εξ άλλου, αντίστοιχη ειδική αιτιολογία απαιτείται και στην περίπτωση όπου κτίσμα ή κτίριο, για το οποίο υποβλήθηκε από ενδιαφερόμενο σχετικό αίτημα ή το οποίο αποτέλεσε αντικείμενο σχετικής έρευνας από τις αρμόδιες υπηρεσίες, δεν κρίνεται, τελικώς, ως διατηρητέο.

10. Επειδή, εν προκειμένω, από τα στοιχεία του φακέλου και τα έγγραφα που προσκομίσθηκαν από τους διαδίκους προκύπτουν τα εξής: Το Συγκρότημα του πρώην «401 Στρατιωτικού Νοσοκομείου» βρίσκεται επί των οδών Δεινοκράτους 68 και Ιατρίδου, στην περιοχή του Πάρκου Ελευθερίας στο Ο.Τ. 35 του Δήμου Αθηναίων. Αποτελείται από 14 κτίρια και ένα κατεδαφισμένο κτίσμα σε ευρύτερη έκταση 11 στρεμμάτων με υψηλό πράσινο, όπου σύμφωνα με το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο (Γ.Π.Σ) του Δήμου Αθηναίων (255/45/1988 απόφαση του Αναπληρωτή Υπουργού Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Δ' 80) προβλέπονται χρήσεις κοινόχρηστου πρασίνου, εκπαίδευσης και πολιτισμού. Ο χώρος, γνωστός και με την ονομασία «Στρατιωτικά παραπήγματα», χρησιμοποιείτο από τα τέλη του 19ου αιώνα, αρχικά για την εγκατάσταση των Σχολών Υπαξιωματικών του Στρατού. Αργότερα εγκαταστάθηκε εκεί παράρτημα του Στρατιωτικού Νοσοκομείου «Μακρυγιάννη» και εν συνεχεία το Στρατιωτικό Νοσοκομείο που ονομάστηκε 401 και λειτούργησε στην εν

λόγω θέση μέχρι το 1971. Αφού μετεγκαταστάθηκε το εν λόγω Νοσοκομείο, η έκταση περιήλθε στην ιδιοκτησία της Εκκλησίας της Ελλάδος, μετά από ανταλλαγή με το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας, έκτασης ιδιοκτησίας της, όπου σήμερα βρίσκεται η Σχολή Ευελπίδων. Εξάλλου, μέχρι το έτος 2005 στον εν λόγω χώρο λειτούργησαν Σχολές Εκκλησιαστικής Εκπαίδευσης. Ήδη από το έτος 1984 ξεκίνησε διαδικασία για τον χαρακτηρισμό των κτιρίων που βρίσκονται στον εν λόγω χώρο, όπως δε προκύπτει από το υπ' αρ.πρωτ. 1648/16.5.1984 έγγραφο της 1ης Εφορείας Νεωτέρων Μνημείων (ENM), το Τοπικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων Αττικής και Στερεάς Ελλάδας χαρακτήρισε αρχικά τα κτίσματα και όλο τον περιβάλλοντα χώρο ως ιστορικό τόπο. Ωστόσο, η σχετική διαδικασία δεν ολοκληρώθηκε με την έκδοση απόφασης του Υπουργού Πολιτισμού. Στο μεταξύ η Εκκλησία θέλησε να αξιοποιήσει τον εν λόγω χώρο αρχικά για την ανέγερση συνοδικού μεγάρου και εν συνεχεία, κατά τη δεκαετία του 1990, για την ανέγερση ξενοδοχείου. Προς το σκοπό αυτό εκδόθηκαν η 380/1993 άδεια κατεδάφισης των ως άνω κτισμάτων από την αρμόδια Διεύθυνση Πολεοδομίας της Νομαρχίας Αττικής και η 51685/2001 απόφαση του ΕΟΤ περί καταλληλότητας του επίδικου χώρου για ανέγερση ξενοδοχείου, η οποία τελικά δεν υλοποιήθηκε. Το έτος 2002 η Εκκλησία της Ελλάδος κατέθεσε εκ νέου φάκελο στην Πολεοδομία του Δήμου Αθηναίων με αίτημα την έγκριση κατεδάφισης των κτιρίων και την ανέγερση ξενοδοχειακής μονάδας. Μετά από κινητοποίηση κατοίκων και οργανώσεων που ήταν αντίθετοι στην κατεδάφιση, η 1η ENM συγκρότησε φάκελο για το θέμα. Συγκεκριμένα, στις 8.1.2002 υπεβλήθη από τον Εξωραϊστικό - Πολιτιστικό Σύλλογο «Ο Λυκαβηττός» αίτημα προς την εν λόγω Εφορεία για τον χαρακτηρισμό ως μνημείων των παλαιών ιστορικών κτιρίων του πρώην «401 Στρατιωτικού Νοσοκομείου Αθηνών». Το ζήτημα προωθήθηκε στο Κεντρικό Συμβούλιο Νεωτέρων Μνημείων, το οποίο με ομόφωνη απόφασή του στις 24.10.2002 (αρ. πρακτικού 29/2002 - θέμα 1ο) ανέβαλε την έκδοση γνωμοδότησης προκειμένου «να πραγματοποιηθεί αυτοψία από τα μέλη του Συμβουλίου ώστε να διαμορφωθεί εμπειριστατωμένη επιτόπου άποψη για την κατάσταση των κτιρίων». Η σχετική αυτοψία διενεργήθηκε στις 30.10.2002 και το θέμα επανεισήχθη στο ΚΣΜΝ, που κατά πλειοψηφία γνωμοδότησε, με το υπ' αρ. 2/30.1.2003 πρακτικό του, υπέρ του χαρακτηρισμού ως μνημείων των κτιρίων υπ' αρ. 1, 2, 3 και 4 (όπως αυτά αριθμούνται σε σχετικό διάγραμμα και εμφανίζονται με τους ίδιους αριθμούς στο διάγραμμα που συνοδεύει την προσβαλλόμενη πράξη), χωρίς ωστόσο να ολοκληρωθεί η διαδικασία έκδοσης και δημοσίευσης της σχετικής υπουργικής απόφασης. Παράλληλα είχε υποβληθεί αντίστοιχος φάκελος χαρακτηρισμού του κτιριακού συγκροτήματος ως διατηρητέου στο ΥΠΕΧΩΔΕ, η εξέταση του οποίου ανεστάλη μετά την ανάληψη πρωτοβουλίας από το ΥΠΠΟ. Επειδή η διαδικασία στο ΥΠΠΟ δεν ολοκληρώθηκε, κατά τα προαναφερθέντα, ο ως άνω εξωραϊστικός σύλλογος επανήλθε με νέο αίτημα το 2006 στο ΥΠΕΧΩΔΕ για τον χαρακτηρισμό των κτιρίων ως διατηρητέων. Η αρμόδια Διεύθυνση Πολεοδομικού Σχεδιασμού - Τμήματος παραδοσιακών οικισμών του ΥΠΕΧΩΔΕ εισηγήθηκε στις 6.4.2009 τον χαρακτηρισμό ως διατηρητέων 7 εκ των 14 κτιρίων (τα υπ' αρ. 1 - 7), που κρίθηκε ότι αποτελούν ένα αξιόλογο αρχιτεκτονικό σύνολο. Επί της εισηγήσεως η

παρεμβαίνουσα υπέβαλε τις από 22.5.2009 αντιρρήσεις της με συνημμένο το από 20.9.2002 έγγραφο του Διευθυντή της Εκκλησιαστικής Κεντρικής Υπηρεσίας Οικονομικών, και πρότεινε να χαρακτηρισθεί ως διατηρητέο μόνο ένα κτίριο (το Νο 4). Αφού ελήφθησαν υπόψη τα προαναφερθέντα και η 68/5.6.2009 εισήγηση της ως άνω Διεύθυνσης του ΥΠΕΧΩΔΕ επί των αντιρρήσεων, εκδόθηκε η 3756/2010 απόφαση της Υπουργού Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΑΑΠΘ 46), με την οποία χαρακτηρίστηκαν ως διατηρητέα, κατά το άρθρο 4 παρ. 2 του ν. 1577/1985 (ΓΟΚ), τα ως άνω 7 κτίρια και συγκεκριμένα τα αρχικά κτίσματα χωρίς τις μεταγενέστερες προσθήκες, δηλαδή τα πάσης φύσεως καθ' ύψος ή κατ' επέκταση υπάρχοντα προσκτίσματα ή αλλοιώσεις που δεν συνάδουν με την αρχική μορφή των κτιρίων, όπως αυτά θα καθορίζονται από την Επιτροπή Πολεοδομικού και Αρχιτεκτονικού Ελέγχου (ΕΠΑΕ), ενώ καθορίστηκαν και όροι για οποιαδήποτε επέμβαση σε αυτά. Ακολούθησε το έτος 2012 ο χαρακτηρισμός των ίδιων 7 κτιρίων ως μνημείων με την ΥΠΠΟΤ/ΔΝΣΑΚ/38014/576/2012 απόφαση του Υφυπουργού Πολιτισμού και Τουρισμού (ΑΑΠΠΘ 160/8.5.2012).

11. Επειδή, με την κρινόμενη αίτηση προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη πράξη κατά παράβαση του άρθρου 24 παρ. 1 και 6 του Συντάγματος, των Διεθνών Συμβάσεων της Γρανάδας και των Παρισίων, των Διεθνών Διακηρύξεων της Βενετίας και του Άμστερνταμ και του νόμου (άρθρο 4 ν. 1577/1985 και άρθρα 6 και 16 ν. 3068/2002) και με πλημμελή αιτιολογία δεν κήρυξε ως διατηρητέα και τα λοιπά 7 κτίρια του συγκροτήματος των 14 κτιρίων, το κατεδαφισμένο "εστιατόριο" και τον περιβάλλοντα αυτό χώρο, που αποτελούν ένα αδιάσπαστο αρχιτεκτονικό σύνολο με τα κτίρια που κηρύχθηκαν και συνολικά τον χώρο ως ιστορικό τόπο. Ειδικότερα, προβάλλεται ότι το σύνολο του συγκροτήματος έχει αρχιτεκτονική - πολεοδομική αξία ως ένα από τα τελευταία ίσως δείγματα στρατιωτικής αρχιτεκτονικής στην Αθήνα και από τα ελάχιστα στη χώρα, καθώς και ιδιαίτερη ιστορική, κοινωνική και εθνική σημασία, λόγω της χρήσης του ως στρατιωτικού σχολείου (από το 1882 έως το 1897) και ως στρατιωτικού νοσοκομείου έως το 1971, οπότε περιήλθε στην Εκκλησία της Ελλάδας και χρησιμοποιήθηκε μέχρι το 2002 για τη στέγαση εκκλησιαστικών εκπαιδευτηρίων. Η αιτούσα προσκομίζει το πρώτον ενώπιον του Δικαστηρίου την από 16.2.2017 μελέτη αρχιτέκτονος για την τεκμηρίωση των σχετικών ισχυρισμών.

12. Επειδή, από τη διαδικασία έκδοσης της προσβαλλόμενης πράξης προκύπτουν ειδικότερα τα εξής ως προς την αξιολόγηση των κτιρίων του επίδικου συγκροτήματος: Στην από 6.4.2009 αιτιολογική έκθεση της Διεύθυνσης Πολεοδομικού Σχεδιασμού - Τμήματος Παραδοσιακών Οικισμών του Υπουργείου ΠΕΧΩΔΕ, η οποία συντάχθηκε μετά από επιτόπια αυτοψία και συνοδεύεται από σχετικό διάγραμμα καθώς και πλήρη φάκελο με φωτογραφίες καθενός κτιρίου χωριστά και όλου του συγκροτήματος, προτείνεται ο χαρακτηρισμός ως διατηρητέων 7 κτιρίων του πρώην 401 Στρατιωτικού Νοσοκομείου. Η πρόταση αυτή τεκμηριώνεται με στοιχεία για την ιστορική και αρχιτεκτονική αξία των προτεινόμενων κτιρίων, εκτίθενται δε αναλυτικά τα αντίστοιχα στοιχεία, που αφορούν τα υπόλοιπα 7 κτίρια. Παρατίθενται

το γενικό ιστορικό του θέματος, οι προβλεπόμενες χρήσεις του χώρου και οι απόψεις των φορέων, το ρυμοτομικό σχέδιο της περιοχής και ιδίως η αναλυτική περιγραφή των κτιρίων, όπως αυτή προέκυψε από την αυτοψία και παρατίθεται κάτω από τη φωτογραφία κάθε κτιρίου. Σύμφωνα με το σχεδιάγραμμα που συνοδεύει την εν λόγω έκθεση, σε συνδυασμό με τα αναφερόμενα στο ιστορικό των κτιρίων, αυτά διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες: α) τα πιο παλιά κτίρια του χώρου όπου στεγάστηκε το 1882 η πρώτη Σχολή Υπαξιωματικών του Στρατού και μετά λειτούργησε πρόσκαιρα παράρτημα του Στρατιωτικού Νοσοκομείου στο Μακρυγιάννη (υπ' αρ. 1, 3 και 4), β) τα κτίρια των αρχών του 20ου αιώνα, όταν εκεί εγκαταστάθηκε το Α΄ Στρατιωτικό Νοσοκομείο Αθηνών (υπ' αρ. 2, 5, 6, 8 και 10) και γ) τα κτίρια που ανεγέρθηκαν μετά τον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο και χρησιμοποιήθηκαν για νοσηλεία και εργαστήρια, επί της οδού Δεινοκράτους, όταν το νοσοκομείο ονομάστηκε 401 Στρατιωτικό Νοσοκομείο (υπ' αρ. 9, 11, 12, 13 και 14). Σύμφωνα με τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την αυτοψία και το σύνολο των υποβληθέντων στοιχείων, το οικόπεδο περιλαμβάνει σύνολο 14 κτιρίων, που ανάγονται σε διάφορες κατασκευαστικές φάσεις και δεν κρίνονται όλα αξιόλογα, καθώς και ένα κατεδαφισμένο. Ειδικότερα: α) το κτίριο με τίτλο εστιατόριο - ισόγειο λιθόκτιστο είναι κατεδαφισμένο, β) το “κτίριο 6 - ισόγειο λιθόκτιστο - Εκκλησία” στο εν λόγω διάγραμμα (χωρίς αρίθμηση στο διάγραμμα που συνοδεύει την προσβαλλόμενη πράξη), το οποίο λειτουργεί ως ναός, δεν παρουσιάζει αξιόλογα αρχιτεκτονικά στοιχεία, γ) η σειρά κτιρίων επί της οδού Δεινοκράτους αποτελούν μεταγενέστερα κτίσματα, στα οποία διακρίνονται διάφορες κατασκευαστικές φάσεις, έχουν υποστεί αλλοιώσεις και δεν παρουσιάζουν αρχιτεκτονικές αξιώσεις και δ) τα υπόλοιπα κτίρια του χώρου κρίνονται αξιόλογα και αποτελούν τα κτίρια που προτείνονται να χαρακτηριστούν ως διατηρητέα (υπ' αρ. 1, 2, 3, 4, 5, 10 και 8, σύμφωνα με την αρίθμηση του διαγράμματος που συνοδεύει την αιτιολογική έκθεση, τα ίδια κτίρια αριθμούνται 1 - 7 στο διάγραμμα που συνοδεύει την προσβαλλόμενη πράξη). Η διάταξη των κτιρίων ακολουθεί τρεις επιμήκεις πτέρυγες. Στο κέντρο περίπου του συγκροτήματος προβάλλει ένα διώροφο κτίριο με στοιχεία νεοκλασικής ρυθμολογίας, αποτελώντας έναν αισθητικό αντίλογο με τα παρακείμενα οικοδομήματα. Η σημαντική αξία του συγκροτήματος προκύπτει από την πολεοδομική συγκρότησή του ως αντιπροσωπευτικού δείγματος στρατιωτικής και νοσοκομειακής αρχιτεκτονικής του τέλους του 19ου αιώνα, το οποίο εμφανίζει μορφολογικά στοιχεία με επιρροές γαλλικής αρχιτεκτονικής παράδοσης, καθόσον εκείνη την εποχή είχαν αναλάβει τη στρατιωτική εκπαίδευση και τον εξοπλισμό του ελληνικού στρατού γαλλικές στρατιωτικές αποστολές, που διέθεταν και μηχανικούς έργων εφαρμογής. Η διάταξη των κτιρίων διατηρείται ανέπαφη και σήμερα, παρά τη μετεξέλιξή τους σε εκπαιδευτήρια, και αποτελεί επιβεβαίωση της αρχικής πολεοδομικής διατάξεώς τους, ως στρατιωτικής νοσοκομειακής μονάδας. Επιπλέον η αραιή δόμηση της εν λόγω έκτασης, η οποία διαθέτει και αρκετό πράσινο, δημιουργεί έναν χώρο αναπνοής σε μια ιδιαίτερα πυκνοδομημένη περιοχή. Ως προς τα 7 κτίρια που κρίνονται αξιόλογα από την υπηρεσία, αυτά κατατάσσονται σε δύο μορφολογικές ενότητες: α) κτίρια με αρ. 1, 3, 4 και 6 (σύμφωνα με το διάγραμμα που συνοδεύει την

έκθεση), που εμφανίζουν μορφολογικά στοιχεία με επιρροές γαλλικής αρχιτεκτονικής παράδοσης. Πρόκειται για κτίρια ορθογωνικής επιμήκους κάτοψης που στεγάζονται με τετράριχτη στέγη. Τα κτίρια είναι λιθόκτιστα με εμφανή ακανόνιστη λιθοδομή, καθώς και ορθογωνικούς γωνιόλιθους για την ενίσχυσή τους. Τα μακρόστενα μεγάλα ανοίγματα οργανώνονται ανά δύο σε ενότητες. Τα υπέρθυρα των ανοιγμάτων, θυρών και παραθύρων είναι κατασκευασμένα με ορατούς ορθογωνικούς λίθους σε άρτια και αρμονική διάταξη με τις διακοσμητικές ζώνες που τα περιβάλλουν. Στις γωνίες σε όλα τα κτίρια αυτής της κατηγορίας προβάλλουν μορφολογικές διακοσμητικές προεξοχές, μορφής μικρών «πυργίσκων - παρατηρητηρίων», επηρεασμένες από δυτικοευρωπαϊκά πρότυπα (νεογοθτικά) που επιβεβαιώνουν τον γοθθικίζοντα στρατιωτικό χαρακτήρα των κτιρίων. Η ανωδομή κοσμεύεται με σειρά από λίθινους γεισίποδες, ενώ η στέγαση γίνεται με τετράριχτη κεραμοσκεπή. Και β) κτίρια με αρ. 2, 5, 7, τα οποία είναι νεοκλασικής τεχνοτροπίας, μεταγενέστερα και δείγματα νεότερης ελληνικής αρχιτεκτονικής. Γενικά σε όλα τα εν λόγω κτίρια διακρίνεται μια επιμελής κατασκευή παρά την παλαιότητά τους και το μεγαλύτερο μέρος τους είναι σε καλή κατάσταση διατήρησης. Λαμβάνοντας υπόψη όλα αυτά, η υπηρεσία συμπεραίνει ότι τα 7 κτίρια του πρώην 401 Στρατιωτικού Νοσοκομείου αποτελούν ένα αξιόλογο αρχιτεκτονικό σύνολο που αξίζει να διατηρηθεί και να προστατευθεί, καθ' όσον οι ιστορικοί και μορφολογικοί λόγοι που προαναφέρθηκαν τεκμηριώνουν την ανάγκη διατήρησης των κτιρίων και την ανάδειξή τους. Επί της εν λόγω πρότασης του Τμήματος Παραδοσιακών Οικισμών του ΥΠΕΧΩΔΕ που κοινοποιήθηκε, μεταξύ άλλων, στην Εκκλησία της Ελλάδος (βλ. υπ' αρ. πρωτ. 15020/6.4.2009 έγγραφο του εν λόγω Τμήματος του ΥΠΕΧΩΔΕ), η τελευταία διατύπωσε την άποψη ότι δεν συντρέχει λόγος για τον χαρακτηρισμό κτιρίων του συγκροτήματος ως διατηρητέων και, πάντως, εάν έπρεπε οποιοδήποτε τμήμα να χαρακτηριστεί ως διατηρητέο, αυτό θα ήταν ένα, το χαρακτηριστικότερο αυτών (το υπ' αρ. 4), ως τεκμήριο - μαρτυρία της συγκεκριμένης στρατιωτικής νοσοκομειακής αρχιτεκτονικής και να αποδεσμευθεί ο υπόλοιπος χώρος προς αξιοποίηση. Διαφορετικά, όπως είναι διάσπαρτα τα ως άνω προτεινόμενα 7 κτίρια στο γήπεδο, ο συνολικός χαρακτηρισμός τους θα απέκλειε παντελώς τη δυνατότητα αξιοποίησής της εκτάσεως, με αποτέλεσμα τη συνολική απαξίωσή της, ενώ η έκταση, που προήλθε από ανταλλαγή με άλλο περιουσιακό στοιχείο μεγάλης αξίας της Εκκλησίας με έκταση του Ελληνικού Δημοσίου, πρέπει να παρέχει τη δυνατότητα πλήρους αξιοποίησής της, ώστε να παραμείνει δίκαιη η ανταλλαγή (βλ. υπ' αρ. πρωτ. 3083/22.5.2009 έγγραφο της Εκκλησιαστικής Κεντρικής Υπηρεσίας Οικονομικών της Ιεράς Συνόδου της Εκκλησίας της Ελλάδος, με συνημμένα το έγγραφο απόψεων της Εκκλησίας για τον χαρακτηρισμό κτιρίων ως μνημείων το έτος 2002 και τις εισηγήσεις της 1ης ΕΝΜΑ και του Τμήματος Νεωτέρων Μνημείων της Διεύθυνσης Λαϊκού Πολιτισμού του ΥΠΠΟ του έτους 2002). Επί των ως άνω αντιρρήσεων διατυπώθηκαν παρατηρήσεις του αρμόδιου Τμήματος Παραδοσιακών Οικισμών (υπ' αρ. 68/5.6.2009), όπου επαναλαμβάνονται τα ως άνω συμπεράσματα ως προς την αξιολόγηση των επίδικων κτιρίων, καθώς και ότι ο χαρακτηρισμός των κτιρίων δεν αποκλείει πιθανή μελλοντική αξιοποίηση του συνόλου του ακινήτου,

δεδομένου ότι αυτά διατάσσονται σε τρεις επιμήκεις πτέρυγες, αφήνοντας τμήμα της έκτασης του ακινήτου στα νοτιοανατολικά, όπου θα μπορούσε ενδεχομένως να ανεγερθεί νέα οικοδομή, ενώ ως αξιοποίηση νοείται και η αποκατάσταση των προτεινόμενων κτιρίων με την ένταξη σε αυτά νέων χρήσεων. Επίσης, αναφέρεται ότι, αντίθετα, ο χαρακτηρισμός μόνο ενός κτιρίου αναιρεί την ενότητα και τον σχεδιασμό του συγκροτήματος των αντιπροσωπευτικών κτιρίων στρατιωτικής αρχιτεκτονικής, ενώ δεν περιλαμβάνονται αξιολογικά νεοκλασικά κτίρια του χώρου. Ακολούθως, εκδόθηκε η προσβαλλόμενη πράξη, λαμβάνοντας υπόψη όλα τα ανωτέρω, που αναφέρονται και στο προοίμιό της.

13. Επειδή, από τα προαναφερθέντα στοιχεία προκύπτει ότι, εν προκειμένω, αφού έγινε αξιολόγηση κάθε κτιρίου ξεχωριστά αλλά και ενιαία ως συγκροτήματος κτιρίων, έγινε δεκτό ότι τα κτίρια επί της οδού Δεινοκράτους (8 - 13) και το κτίριο 14 δεν συγκροτούν ενιαίο σύνολο με τα 7 που τελικά χαρακτηρίστηκαν ως διατηρητέα, ενώ ως προς το κατεδαφισθέν κτίριο διαπιστώθηκε ότι δεν υπάρχουν καταγεγραμμένα σχετικά στοιχεία και συνεπώς, δεν δύναται να κηρυχθεί ως διατηρητέο. Με αυτά τα δεδομένα, η προσβαλλόμενη πράξη στηρίζεται σε ειδική αιτιολογία για τον εν μέρει ενιαίο χαρακτήρα του συγκροτήματος, που προκύπτει από τον πλήρως και επαρκώς τεκμηριωμένο διοικητικό φάκελο, έχει λάβει υπόψη της νόμιμα κριτήρια και δεν αντίκειται στα διδάγματα της κοινής πείρας ούτε κλονίζεται από την προσκομισθείσα από την αιτούσα το πρώτον άλλωστε ενώπιον του Δικαστηρίου και όχι ενώπιον της Διοίκησης αρχιτεκτονική μελέτη. Συνεπώς, πρέπει να απορριφθούν ως αβάσιμα τα όσα περί του αντιθέτου προβάλλονται με την κρινόμενη αίτηση περί πλημμελούς και παράνομης αιτιολογίας της προσβαλλόμενης πράξης, ενώ είναι απορριπτέοι ως απαράδεκτοι οι επιμέρους ισχυρισμοί με τους οποίους αμφισβητείται η ουσιαστική κρίση της Διοίκησης ως προς την αξιολόγηση των κτιρίων καθώς και του περιβάλλοντα χώρου αυτών που δεν χαρακτηρίστηκαν ως διατηρητέα, η οποία εκφεύγει του ακυρωτικού ελέγχου. Εξάλλου, απορριπτέος είναι και ο επιμέρους ισχυρισμός της αιτούσας περί πλημμελούς αιτιολογίας της πράξης ως προς την παράλειψη χαρακτηρισμού του επίδικου χώρου ως ιστορικού τόπου, προεχόντως, διότι η προσβαλλόμενη πράξη εκδόθηκε από τον Υπουργό ΠΕΚΑ κατ' εφαρμογή των προαναφερθεισών διατάξεων του ν. 1577/1985 και όχι κατ' εφαρμογή του ν. 3028/2002 (Α' 153), στο άρθρο 16 του οποίου προβλέπεται η δυνατότητα σχετικού χαρακτηρισμού από τον Υπουργό Πολιτισμού, αν συνέτρεχε νόμιμη περίπτωση.

14. Επειδή, περαιτέρω, προβάλλεται ότι η προσβαλλόμενη πράξη είναι ακυρωτέα καθ' ο μέρος παρέλειψε να κηρύξει τον περιβάλλοντα χώρο των ανωτέρω κτιρίων ως κοινόχρηστο χώρο πρασίνου, διότι, κατά τους ισχυρισμούς της αιτούσας, πρόκειται για de facto άλσος προστατευόμενο από τη δασική νομοθεσία (άρθρο 3 παρ. 4, άρθρο 4 παρ. 2 και άρθρο 49 παρ. 1 ν. 998/1979).

15. Επειδή, όπως ήδη προαναφέρθηκε ανωτέρω (σκ. 5), κατά τούτο δεν συντρέχει περίπτωση παράλειψης οφειλόμενης νόμιμης ενέργειας του Υπουργού ΠΕΚΑ και, συνεπώς, ο λόγος αυτός είναι απορριπτέος προεχόντως ως απαράδεκτος. Εξάλλου, ο επίδικος χώρος βρίσκεται εντός του Ο.Τ. 35 του ρυμοτομικού σχεδίου που ισχύει για

την εν λόγω περιοχή των Αθηνών και δεν έχει χαρακτηριστεί ως κοινόχρηστος, φέρεται δε ως ιδιοκτησία της παρεμβαίνουσας. Δεν μπορεί, συνεπώς, να ελεγχθεί παρεμπιπτόντως το ισχύον πολεοδομικό καθεστώς, που αποτελεί ρύθμιση προβλεπόμενη σε ατομική πράξη γενικού περιεχομένου, κατά τα παγίως κριθέντα. 16. Επειδή, κατόπιν των ανωτέρω, η κρινόμενη αίτηση πρέπει να απορριφθεί και να γίνει δεκτή η παρέμβαση.